

پژوهش در عمل و توسعه آموزشی

راهنمای تغییر و تحول در کلاس درس و مدرسه

تألیف: دکتر اقبال قاسمی پیریا

سرشناسه	: قاسمی پویا، اقبال، ۱۳۹۳ - مترجم
عنوان و نام پدیدآور	: پژوهش در عمل و توسعه آموزشی: راهنمای تغییر و تحول در کلاس درس و مدرسه /تالیف اقبال قاسمی پویا.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات گویش نو، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۳۱ ص.
شابک	: 978-600-6382-62-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
عنوان دیگر	: راهنمای تغییر و تحول در کلاس درس و مدرسه.
موضوع	: تحقیق عملی در آموزش و پرورش -- ایران
موضوع	: Action research in education -- Iran
موضوع	: Education-- Iran-- Research
موضوع	: Classroom management -- Research
موضوع	: Observation (Educational method)
رده بندی کنگره	: ۳۴/۱۰۲۸LB
رده بندی دیویی	: ۷۲/۳۷۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۹۴۲۲۷۷

پژوهش در عمل و توسعه آموزشی

ناشر: انتشارات گویش نو

نویسنده: دکتر اقبال قاسمی پویا

چاپ اول: ۱۳۹۸

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۴۹۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۸۲-۶۲-۳

آدرس الکترونیکی مؤلف: semieghbal@gmail.com

تهران خیابان انقلاب خیابان فخررازی خیابان نظری شرقی پلاک ۱۲

واحد ۱۲B تلفن: ۵۰-۶۶۹۵۶۰۴۹

انتشارات گویش نو

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

پیش‌گفتار	۹
مقدمه مؤلف	۱۱
سخنی از دکتر مهرمحمدی	۱۷
فصل نخست: مفهوم و ویژگی‌های معلم پژوهنده	۲۱
برنامه‌ریزی، معلم پژوهنده	۲۹
شرایط لازم برای پژوهش‌گر شدن معلمان	۳۲
نظریه و نظریه‌پردازی، معلمان پژوهنده	۳۷
معیارها و شرایط پژوهش‌گرایی معلمان	۴۰
فصل دوم: پژوهش در عمل روی دوازده روشی معلمان پژوهنده	۴۳
پژوهش در عمل از نگاه اندیشه‌گران	۴۶
جایگاه پژوهش در عمل	۵۴
گستره پژوهش در عمل	۵۶
ویژگی‌های پژوهش در عمل	۵۷
همسانی‌های پژوهش در عمل با دیگر پژوهش‌ها	۶۱
روایی پژوهش در عمل	۶۱
راه‌های تعیین روایی طبقه‌بندی‌ها	۶۴
سؤال‌های ناظر بر کیفیت و روایی پژوهش در عمل	۶۶
فصل سوم: طرح مطالعه پژوهش در عمل	۶۹
خلاصه مراحل و گام‌های پژوهش در عمل	۶۹

۶۹		پنج مرحله اصلی پژوهش در عمل
۷۶		توضیح تفصیلی پنج مرحله اصلی پژوهش در عمل : الگوی پیشنهاد
۷۶		مرحله ۱ تشخیص مسئله و یافتن راه های نو
۱۳۳		مرحله ۲ تشخیص و گزینش راه های نو
۱۳۸		مرحله ۳ ارزیابی از اقدام جدید
۱۴۵		مرحله ۴ اندیشه ورزی و تجدید نظر نهایی
۱۴۶		مرحله ۵ گزارش نویسی و آگاه سازی
۱۷۳		پیوست‌ها
۱۷۳		الگوهای دیگر پژوهش در عمل
۱۸۷		نمونه های گزارش پژوهش در عمل
۲۱۹		برای مطالعه بیشتر
۲۲۱		کتابنامه

این کتاب سومین کتاب من در باره پژوهش در عمل و معلمان پژوهنده است. در کتاب نخست با عنوان "راهنمای عملی پژوهش در عمل" مفهوم، ویژگی‌ها و چرخه‌ی پژوهش در عمل مورد بحث قرار گرفت. به هنگام نشر آن کتاب گرچه مقاله‌هایی به فارسی منتشر شده بود اما نخستین بار بود که کتابی به زبان فارسی درباره پژوهش در عمل نوشته می‌شد. آن کتاب اقتباسی بود از کتاب مک نیف و همکاران، با عنوان: "you and your action research" که بعداً محمد رضا آهنچیان با عنوان "اقدام پژوهی: طراحی، اجرا، ارزشیابی" آن را ترجمه کرد (۱۳۸۲). کتاب نخستین به طور چشم‌گیر، مورد استقبال معلمان و دیگر دوستداران پژوهش در عمل قرار گرفت. پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش چندین سال است که آن را چاپ و منتشر می‌کند. کتاب دوم با عنوان "راهنمای معلمان پژوهنده: معلم پژوهنده کیست؟ پژوهش در عمل چیست؟" به منظور تکمیل بحث‌ها، کتاب نخست نشر یافت. این کتاب هم مورد استقبال فراوان قرار گرفت و تاکنون چندین بار چاپ و منتشر شده است. این کتاب در چهارمین جشنواره‌ی انتخاب کتاب معلم جزو کتاب‌های منتخب آن جشنواره گردید. تفاوت کتاب دوم با کتاب نخستین در این بود که در دومی افزون بر پرداختن به مفهوم پژوهش در عمل و ویژگی‌های آن، موضوع معلم پژوهنده نیز مورد بحث قرار گرفت و نمونه‌هایی از گزارش پژوهشی معلمان بر آن افزوده شد و مطالب آن نسبت به کتاب نخست با عمق بیش‌تری تدوین یافت.

هنگامی که کتاب اول منتشر می‌شد شمار معدودی از همکاران فرهنگی از موضوع پژوهش در عمل و معلم پژوهنده آگاهی داشتند. امروز خوش‌بختانه غنای آگاهی‌یابی هزاران تن از همکاران از این موضوع، صدها پژوهش توسط خود آنان در این باره انجام گرفته است. بسیاری از این گزارش‌ها امروز در دسترس هستند. افزون بر پژوهش معلمان چندین مقاله و این‌نامه و پژوهش‌های آکادمیک در باره معلم پژوهنده و پژوهش در عمل نوشته شده است. کتاب حاضر به منظور پاسخ‌گویی به نیازهایی است که در نتیجه رشد کمی و کیفی در این باره به وجود آمده است. نه تنها همکاران، بلکه خود من نیز تجربه‌های نو و عمیق‌تری به دست آورده‌ام. افزون بر این تجربه‌هایم را نتیجه بحث‌هایی می‌دانم که در کلاس‌های بازآموزی و مربوط به موضوع پژوهش در عمل صورت گرفته است. این گفت و شنودها ادامه دارد و این کتاب نیز در همین راستا تالیف شده است. به هر روی، اگر مطلب مثبت و نویی در این کتاب باشد آن را مدیون همکاران و دانش‌جویانی هستم که مرا به اندیشه واداشته‌اند. کسانی که با من دوره پژوهش در عمل را گذرانده‌اند شاهد بوده‌اند که در پایان دوره برای بهسازی مطالب کتاب از آنان نظرخواهی کرده‌ام. نظر بسیاری از آنان در این کتاب تا حد ممکن مورد توجه قرار گرفته است.

گاهی بحث شده است که در یک کتاب راهنمای عملی چه نیازی به بحث‌های نظری هست؟ در پاسخ باید گفت کتاب پژوهش در عمل کتاب آشپزی نیست بلکه کتابی است برای اندیشه‌گری و خردورزی. معلم پژوهنده یا هر پژوهش‌گرتحول‌گرای دیگر، کوشندگانی هستند که می‌خواهند با تفکر و خردورزی برای کاهش مسائل پیش‌روی، راه‌های نو و خلاقانه پیدا کنند. این کار از عهده کتاب آشپزی بر نمی‌آید. دیگر این‌که در محیط کار، برای نمونه در کلاس درس و مدرسه، مربیان و معلمان همواره با رخ‌دادهایی روبه‌رو می‌شوند که نمی‌توان برای آن‌ها پاسخ آماده پیدا کرد. به یاری پژوهش است که این راه‌های مناسب کشف می‌شوند. در چنین وضعیتی ضرورت دارد دست‌اندرکاران پژوهش در عمل از مبانی نظری پژوهش و نظرهای خردمندان در این زمینه و دیگر عرصه‌های تربیت آگاهی‌های کافی داشته باشند.

در کتاب حاضر کوشیده‌ام ضمن گسترش بحث معلم پژوهنده و پژوهش در عمل برخی از مطالب چرخه‌ی پژوهش را به صورتی مورد بحث قرار دهم. تجربه‌ی چندین ساله‌ام در تدریس موضوع پژوهش در عمل در کلاس‌های بازآموزی وزارت آموزش و پرورش در سراسر کشور گویای این واقعیت است که بسیاری از معلمان پژوهنده و دیگر پژوهش‌گران عمل‌گرا آگاهی‌های لازم از گردآوری اطلاعات و سامان‌دهی و تفسیر و تحلیل آن‌ها ندارند و گزارش‌های تحقیق آنان از این نظر کاستی‌هایی دارد. برای رفع این کاستی‌ها کوشیده‌ام در این کتاب به این دو موضوع بیش از پیش بپردازم. به منظور جلوگیری از گسستن رشته‌ی مطالب در بحث چرخه یا گام‌های پژوهش در عمل و زیاد شدن حجم برخی مطالب، شرح مفصّل آن‌ها را در بخش پیوست آورده‌ام. در این بخش برخی منابع به ویژه منابع اینترنتی با عنوان "ایمان‌نامه بیش‌تر" معرفی شده است که می‌تواند برای افرادی که دوست‌دار آگاهی‌های بیش‌ترند مفید باشد. به طور کلی، در این کتاب کوشیده‌ام مطالب را به گونه‌ای تدوین کنم که پژوهش‌گران با سطوح دانش و مهارت‌های متفاوت بتوانند از آن استفاده کنند. این کتاب در درجه نخست برای معلمان و همکارانی نوشته شده است که علاقه‌مندند دانش و مهارت خود را ارتقا بخشند و بیش از پیش صلاحیت و شایستگی حرفه‌ای به دست آورند. بی‌گمان تا معلمان به شایستگی حرفه‌ای دست نیابند نمی‌توان امیدوار بود که در نظام تربیتی ما تحولی به وجود آید. کسانی هم که در عرصه‌های دیگر مشغول کار هستند می‌توانند برای بهسازی وضعیت کار خود و حل مسائل آن از این کتاب بهره‌جویند. بسیار خرسند می‌شوم اگر خوانندگان محترم نظر خود را درباره این کتاب با نگارنده در میان بگذارند. آدرس و شماره تلفن در شناس‌نامه‌ی این کتاب آمده است. پیشاپیش از همه‌ی آنان سپاسگزارم.